

Љубомир Максимовић
Филозофски факултет
Београд

ВЛАДИМИР ЋОРОВИЋ У СРПСКОЈ ВИЗАНТОЛОГИЈИ

Овог маја навршава се сто година од оснивања прве званичне, и врло дуго једине, византолошке установе читавог јужнословенског света – Катедре и Семинара за византологију Универзитета у Београду. Заснивање оваквог научног центра било је омогућено, шире посматрано, брзим сазревањем српске критичке историографије крајем 19. и почетком 20. века. У ужем контексту византијских студија посматрано, велику улогу имало је оснивање првих византолошких центара у Европи – семинара (1892) и катедре (1898) у Минхену и катедре (1899) у Паризу, универзитетским средиштима значајним у то време за образовање српске интелектуалне елите. У наведеним околностима, на размеђу двају столећа када је припремано оснивање Универзитета, развило се не само схватање о вишеструкој повезаности српског и византијског света у историји средњовековног Балкана, него и за оно доба необично модерно схватање да изучавање те међусобно испреpletане историје не може бити одређено границама националне медијевистике. Ово стога што је схваћено да византијски извори морају добити заслужено место у проучавању српске историје у средњем веку. Последица је била појава византолошке институције на новооснованом Универзитету.

Разуме се, новине су тражиле и одговарајуће школовање на страни, па су првих година 20. века, у време пре и после оснивања Семинара за византологију, у Минхен били упућивани, о државном трошку или на основу других извора финансирања, научни посленици различитих генерација и са различитим научним циљевима. Већина је тамо долазила из Србије, али их је било и из српских земаља у Аустро-Угарској. Свима је било заједничко настојање да код славног Карла Крумбахера (1856-1909), оснивача минхенске византолошке школе, стекну или усаврше знања о средњовековном грчком језику и модерној методологији проучавања византијских извора. Различитост њихових циљева, с друге стране, произлазила је из њиховог основног опредељења за византолошки или општи медијевистички приступ у истраживањима, од чега је добрим делом зависила и дужина и карактер боравка код Крумбахера. Тематска тачка сусретања у објављеним научним делима, насталим из ова два прилаза, обухвата различите аспекте и моменте византијско-српске интеракције.

Византолошки приступ изнедрио је тројицу Крумбахерових ученика, сјајних истраживача и професора: Божидара Прокића, духовног оца Семинара за византологију, Драгутина Анастасијевића, оснивача Семинара, и Филарета (Бранка) Гранића, првог оснивачевог наследника. Медиевистички историчарски приступ лежи у основи дела тројице истакнутих научника, по свеукупном свом деловању још значајнијих од споменутих византолога: Станоја Станојевића, Николе Радојчића и – Владимира Ћоровића. Ниједан од њих није се дуже време усавршавао у минхенском семинару, ниједан није докторирао код Карла Крумбахера, али је сваки од њих у неком одлучујућем тренутку живота или каријере прошао кроз ту школу. Иако је код њих, нарочито код Ћоровића, византолошка тематика остајала због тога, по природи ствари, некако у позадини, њихов допринос, остварени или потенцијални, развитку наше византологије није због тога мање препознатљив.

Владимир Ћоровић (октобар 1885, Мостар – април 1941, ваздушни простор Солуна), у својим академским почецима (1904-1908) студент и докторант Ватрослава Јагића, Милана Решетара и Константина Јиречека у Бечу, стигао је као већ промовисани доктор филозофије и до Минхена, додуше на измаку Крумбахеровог живота. Због тога није имао прилику да се у Минхену дуже усавршава у грчком језику и византијској историји, али је његова лична одлука о одласку у први византолошки центар света представљала рани доказ његове научне свестраности и сериозности. Додуше, за разлику од осталих Крумбахерових српских ученика, Ћоровић касније није био нарочито заинтересован за византијске студије или за византијску компоненту српске историје. Сасвим у нескладу са његовим огромним опусом од скоро 1000 објављених наслова и значајног броја довршених дела која је оставио у рукопису, што га све чини најплоднијим српским историчарем, Ћоровић се врло ретко окретао темама које би биле везане за византолошку проблематику или засноване на византијским изворима..

Осим једне студије о грчким и српским средњовековним записима и натписима (*Утјецај и одношај између старих грчких и српских записа и натписа*), једне недовршене студије о историји Хиландара, објављене много година после ауторове смрти (*Света Гора и Хиландар до шеснаестог века*, 1985), три расправе о темама из српске историје између X и XIII века и неколико, по себи веома значајних, издања дела српске средњовековне књижевности, као и неколико студија о разним делима те књижевности, Ћоровић је, истражујући годинама у дубровачком архиву, у највећој мери своје интересовање за средњи век посвећивао тзв. западној компоненти српске историје,

односно историји Босне и политици Србије према суседима на западу. Удаљавање од Византије и њене историје, као и од проучавања њеног утицаја на Србију, оставило је, међутим, нетакнутом сву оштрину Ћоровићевог синтетског посматрања историје, у коме је византијски чинилац имао место које заслужује и у коме познавање тог чиниоца указује на изванредан обим ауторове ерудиције. Кондензовани израз његовог широког приступа огледа се најбоље у *Историји Срба* која обухвата време од досељавања Словена на Балканско полуострво до почетка Другог светског рата. Завршена пред саму ауторову погибију у том рату, ова обимна синтеза објављена је тек пола века после настанка, доживевши узастопно три издања (1989, ²1989, ³1995), и представља ванвременско сведочанство о помало заборављеној Ћоровићевој дубини познавања византијске историје.

Јер, ако се и није формално бавио оним делом историчаревог заната који се стицао у минхенској византолошкој школи, Ћоровић је потпуно разумевао и прихватао дух те школе. Као човек који је заузимао важне положаје у српском друштву између два светска рата, као што су рецимо положаји декана Филозофског факултета (1933-1935) у Београду или ректора Београдског универзитета (1935/36), он је подржавао напоре Станоја Станојевића и још неких историчара за стварање таквог универзитетског амбијента у коме би византологија могла да заузме своје право место. Управо за време његовог деканског мандата успела су настојања да Георгије Острогорски коначно, после неколико година оклевања, пређе из Немачке у Београд, што се показало као прекретница у развоју српске византологије. Тако се на најбољи начин оваплотило осећање Владимира Ћоровића за изузетну важност византијских студија у склопу истраживања српске средњовековне историје. Смрт на грчком небу и непознато вечно боравиште у грчкој земљи као да су својом симболиком заувек обележили снагу тог историчаревог осећања.